

Dr hab. Marcin Biborski
Uniwersytet Jagielloński

Recenzja

pracy doktorskiej mgr Mariana Mikuły pt. **„Wybrane technologie i techniki metaloplastyczne w restauracji dzieł sztuki”**, związana z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie konserwacja i restauracja dzieł sztuki na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Promotor pracy prof. dr hab. Ireneusz Płuska, promotor pomocniczy dr Alina Tomaszewska-Szewczyk.

Zgodnie z pismem Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika z dnia 24.09.2019 przedstawiam niniejszym moją recenzję, przygotowaną w związku z przewodem doktorskim mgr Mariana Mikuła. Podstawą opinii są przesłane mi następując materiały: 1. Praca pisemna pt. „Wybrane technologie i techniki metaloplastyczne w restauracji dzieł sztuki”, Toruń 2019. 2. Portfolio mg Mariana Mikuły oraz okazanie mi oryginalnego dzieła artystycznego w postaci rekonstrukcji szabli hetmana Stanisława Żółkiewskiego.

Przedstawiona do recenzji praca doktorska składa się z dwóch różnych części, tj. kopii rękojeści i pochwy wraz z rekonstrukcją stalowej głowni szabli, przypisywanej hetmanowi Stanisławowi Żółkiewskiemu oraz z pracy pisemnej, stanowiącej integralną całość prezentowanego problemu.

Praca pisemna liczy 135 stron wydruku komputerowego, która została uzupełniona 117 fotografiami, czterema barwnymi fotogramami szabli oraz jej

pochwy w skali 1:1. Ponadto praca została uzupełniona rysunkami i wykresami. Na końcu znajduje się wykaz bibliografii i streszczenie w językach kongresowych. Do pracy została załączona płyta CD.

Praca pisemna to ogólnie rzecz biorąc najslabsza część prezentowanej rozprawy. Już sam tytuł powinien być pełniejszy i brzmieć: „Wybrane technologie i techniki metaloplastyczne w restauracji dzieł sztuki na przykładzie rekonstrukcji szabli hetmana Żółkiewskiego”. Ponadto samo opracowanie w przeważającej części ogranicza się do przedstawienia programu konserwatorskiego, jaki zwykle obowiązuje konserwatora, przystępującego do pracy nad zabytkiem. Większego zakresu i nieco więcej wniosków należałoby się spodziewać w części badawczej pracy (rozdział 7. Metody badawcze, strony 40-49). Mimo szczupłości przeprowadzonych badań zawierają one jednak kilka interesujących i po części nowatorskich spostrzeżeń z zakresu fizykochemicznych wyników analiz materiałoznawczych, które dotyczyły elementów metalowych, kamieni półszlachetnych do kameryzacji oraz klejów i kitów. Dzięki przeprowadzonym nieniszczącym badaniom analitycznym uzyskano identyfikację pierwotnych materiałów. Przeprowadzone badania mikroskopowe zastosowane do identyfikacji techniki zdobniczej skorygowały błędne dotychczas ustalenia w zakresie plastycznej obróbki blachy jako techniki grawerskiej. Wykazały one, że zdobienia pochwy są bowiem związane z techniką repuserską.

W dalszej części pracy doktorant opisuje dane dotyczące zastosowanych technik i technologii do wykonania poszczególnych elementów rekonstruowanej szabli (strony 53-69). Ważnym osiągnięciem mgr Mariana Mikuły jest rozdział poświęcony zastosowaniu skomplikowanej techniki wykonywania głowni wzorzystych, tzw. damasceńskich. Taką głownię osobiście wykonał do rekonstruowanej broni (strony 72-78).

W pracy pisemnej wyróżniającym się rozdziałem jest opis czynności dotyczących kolejnych faz przygotowywań i samej rekonstrukcji dzieła będącego

częścią doktoratu. Chodzi tu zwłaszcza o właściwy dobór ilustracji, w tym kolorowych fotogramów bardzo dobrej jakości (strony 82-109).

Jednak znaczącym mankamentem jest zbyt lakoniczna i nie zawsze w pełni zrozumiała narracja tekstu. Widoczna jest też niekonsekwentna i nie zawsze w pełni cytowana bibliografia. Pojawiają się też błędy w zakresie stosowanego nazewnictwa elementów rekonstruowanej broni (m.in. raz stosowana jest nazwa „klinga” szabli innym razem poprawnie „głownia”). Brak jest w przedstawionej pracy uwag końcowych i wynikających z niej wniosków (strony 111-112). Przecież jak można zauważyć problematyka zawarta w tytule opracowania jest bardzo szeroka i dająca autorowi możliwości wykazania się w tym zakresie. Co prawda mgr Mięka na nieco ponad dwóch stronach zamieścił podsumowanie, jednakże zawarte w nim uwagi powinny znaleźć się raczej we wstępie pracy a nie na końcu.

Bez wątpienia największą wartością prezentowanej pracy jest odtworzenie historycznych technik i technologii wykonywania białej broni, w tym przypadku kopii zabytkowej szabli przypisywanej Stanisławowi Żółkiewskiemu. Zatem za dużą wartość i pozytywną ocenę należy uznać drugą część pracy mającej być przedmiotem w/w dysertacji. W tym zakresie odtworzenie warsztatu wybranego rękodziela i poszerzenie wiedzy na temat technik i technologii zdobienia oprawy szabli jest niewątpliwym przyczynkiem dla dotychczasowej, naszej wiedzy dotyczącej konserwacji historycznej broni białej ale także w ogóle, elementów dawnego uzbrojenia. Z całą pewnością w oparciu o przeprowadzoną rekonstrukcję szabli, będzie możliwym podjęcie się przez autora przyszłej konserwacji zachowanych elementów rękojeści i pochwy szabli przypisywanej hetmanowi Żółkiewskiemu. Odczytanie i zrekonstruowanie historycznych technik i technologii stosowanych przez artystów rzemieślników jest podstawowym warunkiem dla wszelkich prac konserwatorskich prowadzonych przy określonych obiektach zabytkowych .

Sam dobór pierwowzoru i wykonanie go na wyjątkowo wysokim poziomie oraz rozwiązanie licznych problemów konserwatorskich w trakcie poszczególnych etapów prac rekonstrukcyjnych, wskazuje na bardzo duże doświadczenie i wysoki poziom warsztatowy doktoranta. Złożyło się na to szereg Jego autorskich dokonań w zakresie wykonywania nie tylko broni białej ale także rekonstrukcji m.in. zbroi rycerskiej, ryngrafów, naczyń historycznych, oporzędzenia jeździeckiego a nawet historycznej biżuterii. Zainteresowania bronią oraz zagadnieniami konserwacji metalu rozwijał równoległe studiując na kierunkach takich, jak rzemiosło artystyczne, gemmologia i jubilerstwo. Warto podkreślić, że doktorant uzyskał dwa licencjaty i magisterium na podstawie pracy pt. "Charakterystyka gemmologiczna kamieni szlachetnych i ozdobnych broni białej i oporzędzenia z kolekcji książąt Sanguszków".

Należy także wskazać, że mgr Marian Mikuła przez kilka lat prowadził działalność dydaktyczną w Wyższej Szkole Rzemiosł Artystycznych we Wrocławiu, na kierunku „konserwacja dzieł sztuki” . Prowadził tam kursowy wykład i ćwiczenia z konserwacji metali dla studentów dziennych i zaocznych. Brał także udział w licznych wystawach Rzemiosła Artystycznego, na których dwukrotnie został uhonorowany złotym i raz srebrnym medalem.

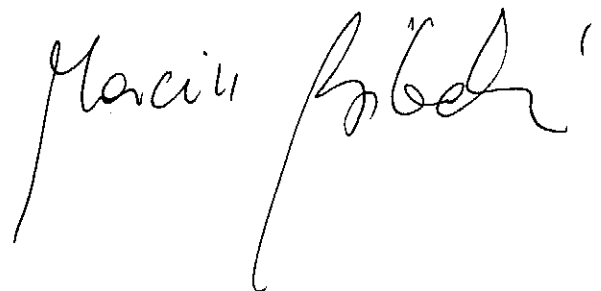
Wiedzę praktyczną w zakresie technik i technologii metaloplastycznych, takich jak kucie, repusowanie, odlewanie, grawerowanie itp. opanował doktorant i doskonalił realizując swoje własne projekty artystyczne wykonywane w kraju i zagranicą.

Prace Mariana Mikuły wykorzystywane były także w wielu filmowych produkcjach historycznych np. "Ogniem i mieczem" czy „Królowa Bona”. Ponadto w trakcie wieloletniej praktyki zawodowej i artystycznej wykonał on szereg rekonstrukcji i konserwacji dziesiątków różnych obiektów rzemiosła artystycznego. Dowodem na wysoki artystyczny i profesjonalny warsztat pracy jest tutaj przedstawione dzieło z zakresu rzemiosła artystycznego i konserwacji będącego rekonstrukcją szabli hetmana Stanisława Żółkiewskiego.

Na tej podstawie stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji praca spełnia ustawowe wymagania, zatem wnoszę o dopuszczenie Pana mgr Mariana Mikuła do publicznej obrony doktorskiej.

Kraków 29.11.2019

Dr hab. Marcin Biborski

A handwritten signature in black ink, reading "Marcin Biborski". The signature is written in a cursive style with a long, sweeping underline.